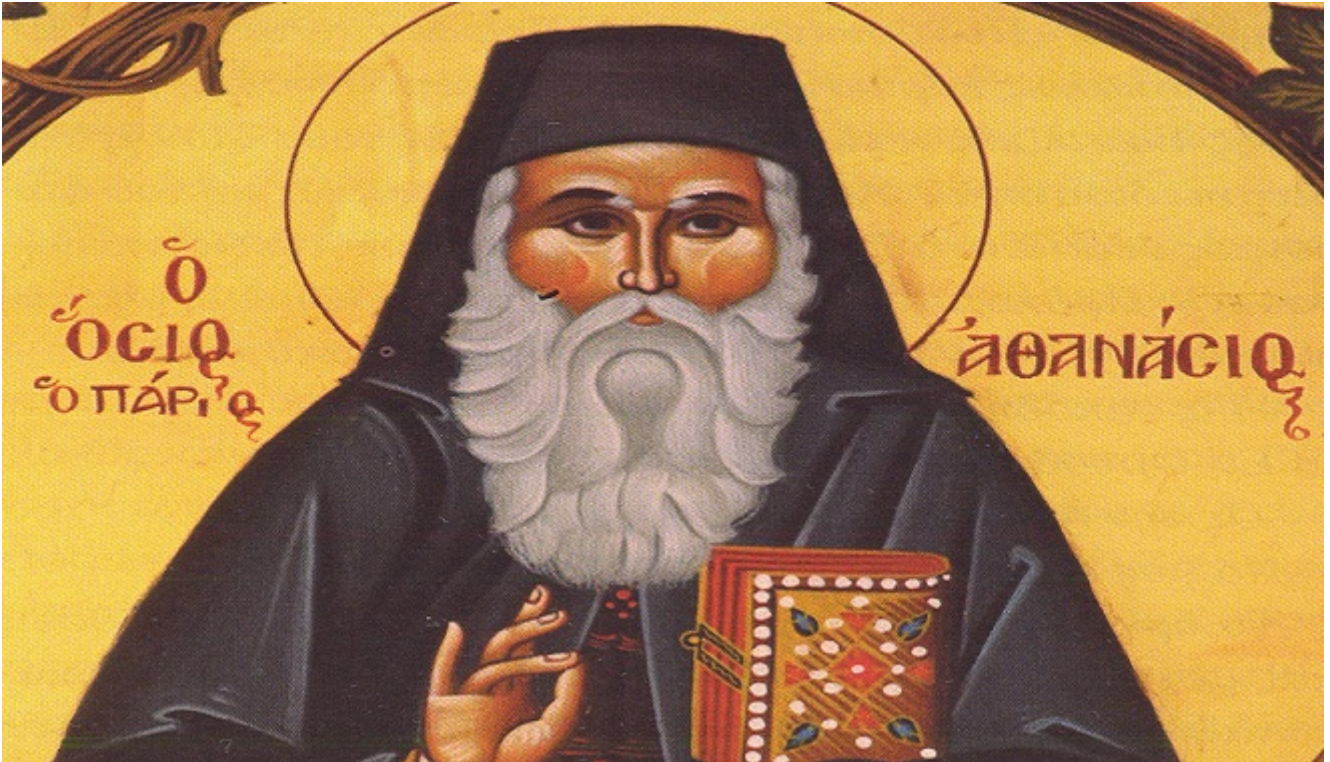

24 Ιουνίου 2023

Όσιος Αθανάσιος ο Πάριος, Από τους σημαντικότερους δασκάλους του Γένους, επιφανής θεολόγος και από τους πνευματικούς ηγέτες των Κολλυβάδων

[Ορθοδοξία](#) / [Αγιολογία](#)

Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (1722-24.6.1813).

(Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)

Γράφει ο Κώστας Σβεντζούρης

Ένας από τους σημαντικότερους διδασκάλους του Γένους, επιφανής θεολόγος και απ' τους κατ' εξοχήν πνευματικούς ηγέτες του κινήματος των Κολλυβάδων, ο οποίος με το έργο του σημάδεψε την πνευματική κίνηση των μέσων του ΙΗ' και τις αρχές του ΙΘ' αιώνας, είναι ο ιερομόναχος όσιος Αθανάσιος ο Πάριος, κατά κόσμον Αθανάσιος Τούλιος.

Γεννήθηκε στο χωριό Κώστος της Πάρου γύρω στο 1722. Πρωτότοκος γιος του Σιφνίου Αποστόλου Τούλιου και μιας Παριανής, ο Αθανάσιος θα μείνει γνωστός σε όλους με την επωνομασία Πάριος και όχι με το πραγματικό του επίθετο.

Όλες οι πληροφορίες σχετικά με τη ζωή του προέρχονται κατά βάση από τη βιογραφία -την πρώτη χρονικά- την οποία έγραψε ο προσφιλής μαθητής του στη Σχολή της Χίου Α. Ζ. Μάμουκας. Εκτός όμως απ' αυτήν, αποσπασματικά βρίσκουμε αρκετές αναφορές στο πρόσωπό του που γίνονται από κάποιους άλλους μαθητές του, όπως ο όσιος Νικηφόρος ο Καρδαμυλίτης ή ο Σχολάρχης Άνδρου Σαμουήλ, οι οποίες μας βοηθούν να σκιαγραφήσουμε καλύτερα την προσωπικότητα του Παρίου. Αξιόλογο επίσης είναι το βιβλίο που έχει γράψει ο Παριανός πρεσβύτερος Νικόλαος Αρκάς με τίτλο Αθανάσιος ο Πάριος, στο οποίο υπάρχουν όλες σχεδόν οι ιστορικές μαρτυρίες για τα συγγράμματά του καθώς και πλήθος βιογραφικών στοιχείων, ενώ σημαντικές είναι και οι πληροφορίες που αντλούμε από συγγράμματα αντιπάλων του, όπως του Αδαμαντίου Κοραή, που καταδεικνύουν την ευστροφία, την πολυμάθεια και την πνευματική διαύγεια που τον διέκρινε.

Από πολύ νωρίς ο ευκατάστατος πατέρας του φροντίσε ο γιος του να εισαχθεί στο δρόμο της γνώσεως και των γραμμάτων, εγγράφοντάς τον αρχικά στα εκπαιδευτήρια της γενέτειράς του Πάρου και αργότερα, όπως μπορούμε να υποθέσουμε, σε ένα άλλο, ανώτερο, από εκείνα που λειτουργούσαν την εποχή αυτή στην περιοχή των Κυκλάδων. Πολύ γνωστή ήταν η Σχολή της μονής του αγίου Αθανασίου στη Νάουσα της Πάρου καθώς και του Παναγίου Τάφου στη Σίφνο. Αξιόλογη επίσης ήταν και η Σχολή του Γένους στην Άνδρο.

Το 1745 ο Αθανάσιος αναχώρησε για τη Σμύρνη και εγγράφηκε στη Σχολή του Γένους -κατοπινή Ευαγγελική Σχολή- την οποία είχε ιδρύσει το 1733 και διηύθυνε ο μοναχός Ιερόθεος Δενδρινός από την Ιθάκη, άνδρας σπάνιας μορφώσεως και διδάσκαλος πολλών γνωστών λογίων της εποχής του. Επτά χρόνια μαθήτευσε

κοντά του και το 1752 μετέβη στο Άγιον Όρος και γράφηκε στην Αθωνιάδα.

Ευτυχής συγκυρία ήταν το ότι τη διεύθυνση της Σχολής είχε ο εκ Πατρών μοναχός Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, ο οποίος και την είχε ιδρύσει, που διακρινόταν για την ευρυμάθεια και την προσήλωσή του στην παράδοση της ορθόδοξης διδασκαλίας. Αυτοί οι δύο άνδρες και διδάσκαλοι του Παρίου ήταν εκείνοι που διαμόρφωσαν ουσιαστικά την προσωπικότητα του μαθητή τους, επηρεάζοντάς τον συνάμα στο να τηρήσει σε όλο το επιστημονικό του έργο αυτή την αυστηρά ορθόδοξη χροιά, για να χαρακτηριστεί ως ο πλέον παραδοσιακός από τους πνευματικούς άνδρες των χρόνων του.

Το 1753 ο περίφημος λόγιος ιεροδιάκονος από την Κέρκυρα, Ευγένιος Βούλγαρις, διαδέχθηκε τον Νεόφυτο στη διεύθυνση της Αθωνιάδος. Παρόλη όμως την επιστημονική ευρυμάθεια που τον διέκρινε -χαρακτηρίστηκε ως ο «νέος Αριστοτέλης της Ελλάδος»- δεν στάθηκε παράδειγμα μίμησης για τον Πάριο ως προς τη διδασκαλία του. Μάλιστα ο Πάριος την αποδοκίμασε θεωρώντας την ως μη εκφράζουσα πλήρως την ορθόδοξη παράδοση. Ασχέτως όμως με τη διαπίστωσή του αυτή, ωφελήθηκε πολύ από τον Βούλγαρι, τελειοποιώντας μαζί του τις γνώσεις του στα φιλοσοφικά και τις ξένες γλώσσες.

Ύστερα από τετραετή φοίτηση στην Αθωνιάδα και αριστεύοντας σε όλα τα μαθήματα, αναλαμβάνει θέση καθηγητή στη Σχολή βοηθώντας κατά πολύ τον διδάσκαλό του Ευγένιο στο δύσκολο έργο της Σχολαρχίας. Την περίοδο αυτή χειροτονείται διάκονος προφανώς με σύσταση του Ευγενίου.

Ενώσω βρισκόταν και δίδασκε στον Άθω, η Σχολή του Γένους της Θεσσαλονίκης δεν είχε διευθυντή. Οι Θεσσαλονικείς γνωρίζοντας καλά το έργο και την προσωπικότητα του Παρίου, ζήτησαν από τον Ευγένιο να αναλάβει ο Αθανάσιος τη διεύθυνσή της. Εκείνος του το προτείνει αλλά ο ταπεινός Αθανάσιος με χίλιες δυο προφάσεις αρνείται. Δεν καταφέρνει όμως να εμμείνει στην απόφασή του. Η πίεση του διδασκάλου του σε συνδυασμό με την αξιόλογη θέση που κατείχε η Θεσσαλονίκη για την ορθοδοξία, ανατρέφοντας και προσφέροντας τόσους αγίους και διδασκάλους στην υπηρεσία της, τον ανάγκασαν να αλλάξει γνώμη και να αναλάβει τη διεύθυνση της Σχολής.

Δύο χρόνια οι Θεσσαλονικείς απόλαυσαν τη διδασκαλία του στη Σχολή και τα φλογερά του κηρύγματα στους ναούς. Μαγεμένοι από την ευφράδεια του λόγου του και το παραδοσιακά ορθόδοξο ύφος του, συνέρρεαν κατά πλήθη στους ναούς που κήρυττε αποκομίζοντας μεγάλη ωφέλεια απ' αυτόν. Δυστυχώς η επιδημία πανώλης που ενέσκηψε στην πόλη, ανάγκασε τη Σχολή να διακόψει τα μαθήματά της, τον δε Αθανάσιο να αναχωρήσει για την Κέρκυρα γύρω στα 1760.

Εκεί ο Αθανάσιος παρακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας, φυσικής και ρητορικής στην ιδιωτική Σχολή του Νικηφόρου Θεοτόκη, διάσημου επιστήμονα και φίλου του διδασκάλου του Ευγενίου, συμπληρώνοντας και διευρύνοντας έτσι τις γνώσεις του. Η παραμονή του όμως και εδώ δεν διήρκεσε πολύ. Ο συμμαθητής του στην Αθωνιάδα και ιδρυτής της «Παλαμαίας Σχολής» του Μεσολογγίου, Παναγιώτης Παλαμάς, ο Θεσσαλός, τον προσκάλεσε να πάει και να διδάξει εκεί, αφ' ενός για να τον βοηθήσει στη διδασκαλία στη Σχολή και αφ' ετέρου για να διακονήσει ως κήρυκας του ευαγγελίου στην ευρύτερη περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας. Ο Αθανάσιος υποχώρησε στις πιέσεις του φίλου του Παλαμά, διέκοψε τα μαθήματα που παρακολουθούσε στην Κέρκυρα και πήγε στο Μεσολόγγι, όπου με συνέπεια εργάστηκε έως την αναχώρησή του για τη Θεσσαλονίκη το 1767.

Το έτος 1771 μετατέθηκε ο Σχολάρχης της Αθωνιάδος Σέργιος Μακραίος στη Μεγάλη Σχολή της Βασιλεύουσας και το Οικουμενικό Πατριαρχείο κάλεσε τον Αθανάσιο να αναλάβει τη διεύθυνσή της. Εκείνος αποδέχτηκε την πρόταση και μετέβη στο Άγιον Όρος για να αρχίσει το δύσκολο έργο του. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι η Αθωνιάδα μετά την αποχώρηση του Ευγενίου Βούλγαρη είχε περιέλθει σε μια πολύ άσχημη κατάσταση, γεγονός που μαρτυρείται και γλαφυρά παρουσιάζεται από τον λογιώτατο διδάσκαλο Ιώσηπο Μοισιόδακα στο έργο του «Απολογία». Κάποιοι λοιπόν από τους ερευνητές θεωρούν ότι το Πατριαρχείο με την απόφασή του να επαναφέρει τον Αθανάσιο στον Άθωνα, ήθελε να δώσει στη Σχολή της Αθωνιάδος την αίγλη που είχε στα χρόνια του αποχωρήσαντος Ευγενίου Βούλγαρη.

Δεν ήταν γραφτό όμως να συνεχιστεί το αξιόλογο έργο που επιτελούσε ο Πάριος ως Σχολάρχης και το Πατριαρχείο διαψεύστηκε στις προβλέψεις του. Η ανάμιξή του στην περί μνημοσύνων έριδα που τα χρόνια εκείνα συγκλόνιζε το Άγιον Όρος, καθώς και η πολεμική του προς κάθε τι που θεωρούσε νεωτερισμό αλλιώτικο του χαρακτήρα της ορθόδοξης παράδοσης, είχε ως αποτέλεσμα να εκδιωχθεί από το Όρος και τη Σχολαρχία μαζί με τους φίλους και ομοϊδεάτες του, αγίους, Νικόδημο τον Αγιορείτη και επίσκοπο Κορίνθου Μακάριο τον Νοταρά. Επίσης καθαιρέθηκε με συνοδική απόφαση από το ιερατικό αξίωμα -βαθμό που λίγα χρόνια πριν είχε λάβει από τα χέρια του αγίου Μακαρίου- εξαιτίας των συκοφαντιών που εκτοξεύθηκαν

εναντίον του στο Πατριαρχείο, το έτος 1776 επί πατριάρχου Σωφρονίου. Μαζί του καταδικάστηκαν οι Ιάκωβος ο Πελοποννήσιος, Αγάπιος ο Κύπριος, Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, Χριστόφορος Προδρομίτης και Νικόδημος Αγιορείτης. Όλοι τους έφεραν τον εμπαικτικό τίτλο «Κολλυβάδες».

Δεν άργησε όμως να αρθεί η παρεξήγηση μεταξύ Πατριαρχείου και Παρίου. Με ομολογία πίστεως που ο Αθανάσιος έστειλε στο Πατριαρχείο, αθώωθηκε πανηγυρικά και ανέκτησε το αξίωμα του πρεσβυτέρου το έτος 1781 επί πατριάρχου Γαβριήλ. Στο τέλος του έργου του «Αντίπαπας» μπορούμε να διαβάσουμε την αθώωσή του την οποία ο Πάριος έχει αφιερώσει στον πατριάρχη Γαβριήλ.

Φεύγοντας από το Άγιον Όρος ενέδωσε στην επίμονη παράκληση των Θεσσαλονικέων να έρθει ξανά στην πολη τους και να αναλάβει την άλλη Σχολή της, το περίφημο Ελληνομουσείο. Οι απόψεις διχάζονται στο σημείο αυτό για το πόσα χρόνια ο Πάριος διηύθυνε τη Σχολη. Ο Α. Ζ. Μάμουκας λέει ότι ήταν διευθυντής για δώδεκα έτη, άποψη που υιοθετεί και ο καθ. Π. Κ. Χρήστου, ενώ ο Ν. Αρκάς μαζί με κάποιους άλλους υποστηρίζουν ότι διηύθυνε αυτή για οκτώ ή εννέα έτη. Το σίγουρο πάντως είναι ότι ο Πάριος είχε τη διεύθυνση της Σχολής έως το Φθινόπωρο του 1786.

Για μια φορά ακόμη η Θεσσαλονίκη είχε την ευτυχία να απολαύσει τόσο τη διδασκαλία του όσο και την απ' άμβωνος ψυχωφελέστατη οικοδομή που προσέφεραν τα κηρύγματά του. Η πόλη του αγίου Γρηγορίου Παλαμά βλέπει στο πρόσωπο του Παρίου έναν άξιο συνεχιστή των αληθειών της πίστεως που είχε εισηγηθεί ο ησυχασμός. Ο ίδιος ο Αθανάσιος, δείχνει ιδιαίτερη αγάπη στα συγγράμματα του αγίου Γρηγορίου και θεωρώντας τον, όπως αναφέρει, «μέγιστον υπέρμαχον των θείων δογμάτων και προστάτην της ορθοδοξίας θερμότατον» μεταφράζει το Βίο του που είχε συγγράψει ο μαθητής του πατριάρχης Φιλόθεος Κόκκινος. Προϊόν επίσης της δεύτερης Σχολαρχίας του στη Θεσσαλονίκη είναι και το αξιολογώτατο έργο του «Αντίπαπας»· σ' αυτό, με αφορμή την προσωπικότητα του αγίου Μάρκου Εφέσου και την εμμονή με την οποία εκείνος υποστήριζε στις αλήθειες της ορθοδόξου πίστεως, καταφέρεται εναντίον των κινδύνων που αντιμετωπίζει η ορθοδοξία στις μέρες του από τους κάθε λογής ετεροδόξους. Όμως, και μια σειρά από άλλα έργα γράφηκαν την περίοδο αυτή από τον Πάριο στη Θεσσαλονίκη, ενώ παράλληλα συνέχιζε και την κηρυκτική διακονία του, ωφελώντας μεγάλο μέρος πιστών. Η δραστηριότητά του αυτή σε συνδυασμό με την αγιότητα βίου που τον διέκρινε, έγιναν αιτία να κληθεί ο Αθανάσιος από τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία για να αναλάβει τη Σχολή της Βασιλεύουσας. Μεταξύ των δελεαστικών προσφορών που του έγιναν προκειμένου να δεχθεί, ήταν

ακόμη και η χειροτονία του σε μητροπολίτη σε επαρχία της επιλογής του.

Ο Αθανάσιος όμως, άνθρωπος που μια ζωή έζησε με ταπείνωση και ανιδιοτέλεια, δεν δελεάστηκε από τις προτάσεις δεν δελεάστηκε από τις προτάσεις του Πατριαρχείου και έδωσε απάντηση ανάλογη με το ήθος και τις αρχές του. Ο βιογράφος του Α. Μάμουκας μας τη διασώζει αυτολεξί: «Τας μεν αρχιερατείας τιμώ και προσκυνώ αλλ' εγώ δεν είμαι άξιος. Αν εκαταλάμβανα ότι έκαμνα περισσότερο καρπόν εις την Βασιλεύουσαν πόλιν, ήθελα έλθει αυτόκλητος. Επειδή όμως, ως στοχάζομαι, αυτού είναι κάποια εμπόδια, διά τούτο, άφετέ με, παρακαλώ, εδώ εις τα πέριξ να ωφελώ όσον δύναμαι τους αδελφούς μου και το Γένος μου».

Ήταν τέλη του Φθινοπώρου του 1786, όταν αποφάσισε να πραγματοποιήσει το μεγαλύτερο όνειρο της ζωής του που ήταν η επάνοδος του στη γενέτειρα του, Πάρο, και η προσφορά των διδασκαλικών του υπηρεσιών στους συμπατριώτες του. Ανεχώρησε από τη Θεσσαλονίκη για εκεί, όμως Ρωσοτουρκικές διενέξεις που συνέβαιναν στην περιοχή του Αιγαίου ανάγκασαν το πλοίο του να προσαράξει προσωρινά στη Χίο. Πρέπει να ήταν στις 6 Νοεμβρίου του 1786, όπως πληροφορούμαστε από επιστολή που ο ίδιος ο Πάριος έστειλε από τη Χίο στη σύζυγο του Ρώσου προξένου της Θεσσαλονίκης, Μαλδάμα Μελνικώφ. Το νησί αυτό επρόκειτο να αποτελέσει το τελευταίο καταφύγιο και λιμάνι του περιπλανώμενου Αθανασίου.

Οι Χίοι, θεωρώντας εξαιρετική ευκαιρία να έχουν στο νησί τους έναν διδάσκαλο της ολκής του Παρίου, του πρότειναν να αναλάβει τη διεύθυνση της Σχολής τους. Η πρόταση τους δεν έγινε αρχικά δεκτή από τον Αθανάσιο, ύστερα όμως από πιέσεις του αγίου Μακαρίου Νοταρά, που την εποχή αυτή βρισκόταν και ησύχαζε στο νησί, και του Κοινοβιάρχου Νήφωνα, αποφάσισε να διδάξει στη Σχολή ως απλός καθηγητής της Ρητορικής.

Με τη λήξη των διενέξεων ο δρόμος άνοιξε και ο Αθανάσιος ετοιμάστηκε να φύγει για την Πάρο. Στην απόφαση του αυτή σύσσωμος ο λαός της Χίου με επικεφαλή τον μητροπολίτη Χίου Γαβριήλ αντιτάχθηκε, εκλιπαρώντας τον να μείνει και να συνεχίσει τα μαθήματά του στη Σχολή. Το δίλημμα για τον Αθανάσιο ήταν μεγάλο. Από τη μια η νοσταλγία για την πατρίδα του και από την άλλη το καθήκον του διδασκάλου που τον καλούσε να παραμείνει.

Τελικά το δεύτερο επικράτησε και ανέλαβε τη Σχολαρχία των δημοσίων σχολείων, τα οποία ένωσε σε μια διδακτική μονάδα για να τα οργανώσει αργότερα το 1792, σαν Δημόσια Σχολή Χίου, το κατοπινό Γυμνάσιο Χίου. Στις μέρες του η Σχολή γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και έγινε γνωστή ακόμη και εκτός Ελλάδος, ενώ ένα

πλήθος μαθητών που απεφοίτησαν από αυτή απέβησαν πραγματικοί ιεραπόστολοι στα δύσκολα εκείνα χρόνια για το Γένος και την Εκκλησία.

Τρεις δεκαετίες περίπου ο Αθανάσιος έμεινε στη Χίο, και διηύθυνε τη Σχολή σχεδόν μέχρι το τέλος της ζωής του. Παραιτήθηκε από τη Σχολαρχία το 1811, ύστερα από έντονες πιέσεις και συκοφαντίες των αντιπάλων του -κυρίως των Κοραή, Κούμα και Πρωίου- οπαδών όλων του ευρωπαϊκού διαφωτισμού.

Ποθώντας την ηρεμία, ενενήντα ετών πλέον, αποσύρθηκε στο μονύδριο του αγίου Γεωργίου στα Ρεστά όπου ήδη εφησύχαζαν ο μαθητής του Νικηφόρος μαζί με τον υποδιδάσκαλο της Σχολής Χίου ιεροδιάκονο Ιωσήφ τον εκ Φουρνά. Όμως ούτε εκεί σταμάτησε τη συγγραφική του δραστηριότητα αλλά ακούραστα αφιερώθηκε στη σύνθεση νέων έργων. Προϊόντα της περιόδου αυτής είναι το «Αλεξίκακον πνευματικόν» και το ημιτελές «Περί της προς τον Θεόν αγίας πίστεως και περί του τις εστίν η αληθινή φιλοσοφία».

Στις 24 Ιουνίου του έτους 1813 και ενώ είχε προετοιμαστεί κατάλληλα, ο Αθανάσιος τελείωσε οσιακά τον επίγειο βίο του πλήρης ημερών και μέσα σε ζηλευτή μακαριότητα, καταλείποντας ένα πλουσιώτατο συγγραφικό έργο, σε αντίθεση με τα λιγοστά προσωπικά του είδη. Χαρακτηριστικά ο βιογράφος του Μάμουκας αναφέρει πως τα μοναδικά αντικείμενα που βρήκαν οι συνασκητές του στο κελλί του όταν πέθανε, ήταν μια ενδυμασία, ένα λυχνάρι και ένα μελανοδοχείο. «Δι' ο, αποθανών κατέλιπεν ως περιουσίαν μίαν ενδυμασίαν, έναν λύχνον και εν μελανοδοχείον».

Οι πατέρες Νικηφόρος και Ιωσήφ, ενεταφίασαν το σώμα του στο προπύλαιο του ναού του μονυδρίου και αργότερα, όταν ανοίχτηκε ο τάφος για να θάψουν τον Νικηφόρο, μετέφεραν τα οστά του Αθανασίου στο οστεοφυλάκιο. Το 1822 από την τρομερή πυρκαγιά που κατέκαυσε τη Χίο μαζί με άλλα κτίρια κάηκε και το οστεοφυλάκιο του αγίου Γεωργίου Ρεστών. Ευτυχώς δεν αποτεφρώθηκαν όλα τα οστά του Παρίου και διεσώθη η τιμία κάρα του μαζί με τεμάχια του λειψάνου του.

Όπως προαναφέραμε, το έργο που κατέλιπε ο Πάριος είναι ογκωδέστατο και τόσο αξιόλογο, που μας επιτρέπει να τον χαρακτηρίσουμε ως ένα από τους μεγαλύτερους θεολόγους και διδασκάλους του καιρού του. Οι ερευνητές του το κατατάσσουν σε οκτώ κατηγορίες. Εδώ θα αρκεστούμε στην ονομαστική μόνο παρουσίαση των τίτλων των έργων του κατά κατηγορία:

Α' Απολογητικά: 1) Αντίπαπας, 2) Αντιφώνησις, 3) Ουρανού κρίσις, 4) Νέος Ραψάκης, 5) Φραγγέλιον, 6) Αλεξίκακον πνευματικόν, 7) Έκθεσις Ορθοδόξου Πίστεως, 8) Εγχειρίδιον απολογητικόν.

Β' Δογματικοκανονικά: 1) Δήλωσις περί της αληθείας των εν Αγίω Όρει ταραχών (διά τα των Κολλυβάδων), 2) Περί του Μακαρίου Κορίνθου απόδειξις, Επιτομή είτε Συλλογή των θείων της πίστεως δογμάτων, 4) Προαναφώνησις, 5) Λατίνων αναβαπτισμός, 6) Περί Νεομαρτύρων, 7) Έθος και παράδοσις, 8) Επιστολή: Αναίρεσις κακοδοξιών σχετικώς με την ανθρωπίνην υπόστασιν του Κυρίου, 9) Λόγος εις την Β' Κυριακήν των Νηστειών, 10) Βάπτισμα ανάγκης, 11) Χρίσις με μύρον των επιστρεφόντων ετεροδόξων, 12) Ερωτήματα, 13) Απόκρισις, 14) «Θεόν ουδείς εώρακεν πώποτε», 15) Σαφής απόδειξις ότι οι ετερόδοξοι είναι και αιρετικοί, 16) Περί αγγέλων και θείου κάλλους, 17) Περί εκκλησιασμού, 18) Περί επιστροφής εις την Ορθοδοξίαν Αρμενίου κ.λπ.

Γ' Λειτουργιολογικά: 1) Ο Μέγας Αγιασμός, 2) Περί αγίων εικόνων, 3) Περί αναθημάτων, σκευών και αμφίων, 4) Περί μνημοσύνων, 5) Η γονυκλισία της Πεντηκοστής κ.α.

Δ' Παιδαγωγικά: 1) Γραμματική του Νεοφύτου, 2) Ρητορική πραγματεία, 3) Στοιχεία Μεταφυσικής, 4) Σχολική επίτασις, 5) Θεματογραφία, 6) Εξήγησις της προς τους νέους παραινέσεως του Μ. Βασιλείου, 7) Διογένης περί αρετής, 8) Εξήγησις εις τον προς Δημόνικον του Ισοκράτους παραινετικόν λόγον.

Ε' Βιογραφίες: 1) Του αγίου Κλήμεντος, αρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, 2) Του αγίου Γρηγορίου Παλαμά, 3) Του αγίου Γεωργίου του Εφεσίου, 4) Του αγίου Ιωάννου του Κρητός, 5) Του αγίου Δημητρίου του Χίου, 6) Του αγίου Μακαρίου Νοταρά, 7) Συναξάρια όλων των Κυριακών και των μεγάλων εορτών του Νικηφόρου Καλλίστου, μεταφρασθέντα εις την απλήν, 8) Διήγησις του εν Χίω γεγονότος θαύματος της υπεραγίας Θεοτόκου κατά των Αρμενίων εν έτει 1748, 9) Διήγησις του εν Χίω θαύματος του Τιμίου Προδρόμου κατά των Αγαρηνών εν έτει 1740.

ΣΤ' Ποιητικά: Πλήθος επιγραμμάτων ποικίλων περιεχομένων και μέτρων, καθώς και τις εξής Ακολουθίες: 1) Εις τον άγιον Κλήμεντα, 2) εις τον άγιον Γρηγόριον Παλαμάν, 3) εις τον άγιον Ελευθέριον, 4) εις τον άγιον Φανούριον, 5) εις την αγίαν Παρασκευήν, 6) εις τον άγιον Δημήτριον τον νεομάρτυρα, 7) εις τον άγιον Μακάριον, 8) εις την Οικουμενικήν Σύνοδον της Αγίας Σοφίας, 9) Ανάπτυξις τροπαρίου αγίας Παρασκευής «Την σπουδήν σου τη κλήσει κατάλληλον...».

Ζ' Ομιλίες και Λόγοι: Μέχρι στιγμής έχουν σωθεί από τον πλούτο των κηρυγμάτων του τα εξής: 1) Εις αγίαν Αικατερίναν, 2) εις Μέγαν Αθανάσιον, 3) εις τον

Ευαγγελισμόν της Θεοτόκου, 4) εις τον Τίμιον Σταυρόν, 5) Εξήγησις του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού κ.λπ.

Η' Επιστολές: Από το πλήθος επίσης των επιστολών του έχουν βρεθεί προς το παρόν δύο απολογητικές στους υπ' αριθ. 5716 και 6175 κώδικες της Μονής αγ. Παντελεήμονος Άθω. Προς Κοραήν, προς Ιωάννην, προς Παναγιώτην Παλαμάν κ.α. (Βλ. σχετικά Κατάλογο Σπ. Λάμπρου). Επιστολές προς επίσκοπον Αρδαμερίου, προς μητροπολίτην Γεννάδιον. Σε χειρόγραφο της Εθνικής Βιβλιοθήκης, επιστολή προς ελλογιμώτατον Κυπριανόν (χειρόγραφο 1344) κ.λπ.

Το έτος 1995, 182 χρόνια μετά το θάνατό του, η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία αποφάσισε να τιμήσει και τον τρίτο «Κολλυβά». Με πράξη αγιοποίησης που δημοσιεύτηκε το μήνα Ιανουάριο -στις εννέα- ανακήρυξε αυτόν άγιο, ύστερα από έκθεση του μητροπολίτη Παροναξίας κ.κ. Αμβροσίου και επίμονη επιθυμία και παράκληση του ποιμνίου της μητροπόλεως αυτής. Η δε μνήμη του καθορίστηκε να εορτάζεται στις 24 Ιουνίου εκάστου έτους, ημερομηνία της οσιακής κοιμήσεώς του.

Τα τίμια λείψανά του -η κάρα και μέρος των οστών- φυλάσσονται στον ιερό ναό του αγίου Γεωργίου Ρεστών Χίου, όπου και ο τάφος του, ενώ και στη γενέτειρά του, Κώστο της Πάρου, φυλάσσεται τεμάχιο εξ αυτών.

Στην Αντίπαρο υπάρχει ναός αφιερωμένος στον άγιο Αθανάσιο τον Πάριο και στον Κώστο έχει ανεγερθεί ηρώον προς τιμήν του. Επίσης η Μητρόπολη Παροναξίας έχει αρχίσει ενέργειες για την ανέγερση ναού στη γενέτειρά του.

Ακολουθία του αγίου έχει συντάξει ο υμνογράφος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας Γεράσιμος μοναχός ο Μικραγιαννανίτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Άμαντος, Κ., Τα γράμματα εις την Χίον κατά την τουρκοκρατία 1566-1822, Πειραιάς 1964. Ανδρεάδης, Ι. Μ., Ιστορία της εν Χίω Ορθοδόξου Εκκλησίας, Αθήναι 1940. Αρκάς, Ε. Ν., «Αθανάσιος ο Πάριος», ΘΗΕ 1 (1962) 562-572. Ο ίδιος, Αθανάσιος ο Πάριος, Αθήναι 1960. Βελανιδιώτης, Ι., «Περί μνημοσύνων», Εκκλησιαστικός Φάρος 6 (1912) 162 ε. Βερίτης, Γ., «Το αναμορφωτικό κίνημα των Κολλυβάδων και οι δύο Αλέξανδροι της Σκιάθου», Ακτίνες 6 (1943) 99-110. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, «Ακολουθία του Οσίου Πατρός ημών και Διδασκάλου Αθανασίου του Παρίου», Εκκλησία (1.6.95) 171-180. Δαμαλάς, Ν., Επιστολαί Αδαμ. Κοραή, τ. Α' και Β', εν Αθήναις 1880. Δυοβουνιώτης, Κ., Ανέκδοτα έργα του Αθανασίου του Παρίου, Αθήναι 1938. Εγκόλπιον ημερολόγιον Ιεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρών και Οινουσσών έτους 1996,

αφιερωμένον εις τον άγιον Αθανάσιον τον Πάριον. Ευαγγελίδης, Τρ., Η παιδεία επί τουρκοκρατίας, (1936), (Α-Β). Καραμπέτσου, Α., Αθανάσιος ο Πάριος, [Εκκλησιαστικά Εκδόσεις Εθνικής Εκατονταπεντηκονταετηρίδος 15], (1974). Μακάριος Κορίνθου - Νικόδημος Αγιορείτης - Νικηφόρος Χίος - διδάσκαλος Αθανάσιος Πάριος, Συναξαριστής Νεομαρτύρων, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 60. Μακρής, Γ. Σπ., «Κολλυβάδες», ΘΗΕ 7 (1965) 742-745. Μεταλληνός, Γ., «Αθανάσιος Πάριος (1721-1813) (Εργογραφία - Ιδεολογία - Βιβλιογραφικά)», αν. ΕΕΘΣΠΑ 30 (1995) 293-349, τιμ. αφ. Αν. Θεοδώρου. Μπαλάνος, Κ., «Αθανάσιος ο Πάριος», εν Μ. Ελλ. Εγκ., Β. 9. Οικονομίδης, Β. Δ., «Αθανάσιος ο Πάριος», Επετηρίς Κυκλαδικών Σπουδών 1 (1961). Παπουλίδης, Κ. Κ., Το κίνημα των Κολλυβάδων, Αθήναι 1971. Πάσχος, Β. Π., «Ο μοναχισμός, οι νεομάρτυρες και η παράδοση. Υμνολογικά κείμενα του Αγ. Νικοδήμου του Αγιορείτου και του Αθανασίου Παρίου, σε κριτική έκδοση», ΕΕΘΣΠΑ 29 (1994) 265-324, τιμ. τομ. Σ. Αγουρίδη. Petit, L., «Athanasie de Paros», εις DTC VII, 2189. Πράξη Αγιοποίησης Αθανασίου του Παρίου, 9 Ιανουαρίου 1995, Επινεμήσεως Γ'. Τζώγας, Σ. Χ., «'Η περί μνημοσύνων έρις εν αγίω όρει κατά τον ιη' αιώνα», ΕΕΘΣΠΘ παραρ. 3 (1969) 29-42. Χαλκιά-Στεφάνου, Π., Οι Άγιοι της Χίου, Αθήνα 1994, σσ. 393-399. Χρήστου, Π., Εκκλησιαστική Γραμματολογία, Πατέρες και Θεολόγοι του Χριστιανισμού, τ. 2, Θεσσαλονίκη 1991, σσ. 320-322.

Από τον τόμο «Το Αγιολόγιον της Θεσσαλονίκης». Α', Κέντρον Αγιολογικών μελετών Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1996. Έκδοση Ιεράς Μονής Αγίας Θεοδώρας.

PERMANENTLY_REMOVED